

PKO Bank Polski

PRZEWODNIK PO FINANSACH DLA NAUCZYCIELA

Lekcja 3, klasy IV-VI
Wydawać czy oszczędzać? – oto jest pytanie

Materiały zostały objęte Patronatem:

Lekcja 3

WPROWADZENIE MERYTORYCZNE:

WYDAWAĆ CZY OSZCZĘDZAĆ? – oto jest pytanie

Oszczędzanie to pojęcie dobrze znane ludzkości od najdawniejszych czasów. Już ludzie pierwotni wiedzieli, że nie mogą zjeść naraz całej żywności. Aby przeżyć, jej część zostawiali na później. W społecznościach rolniczych ludzie nie zjadali całego zboża - trochę ziarna oszczędzali, aby następnie je „zainwestować”, czyli zasiać. Przez setki lat najpopularniejszym sposobem oszczędzania było zakopywanie zgromadzonych kosztowności. Jeszcze dziś w ziemi znajduje się garnki zawierające złote, srebrne lub miedziane monety. Z oszczędzaniem stykamy się w naszym życiu codziennym. Odkładając pieniądze, kierujemy się różnymi motywami. Niektórzy oszczędzają po to, aby pieniędzy starczyło do następnej wypłaty. Inni - aby w przyszłości zrealizować jakiś większy zakup, na przykład kupić samochód, laptop, wyjechać na wakacje. Są też tacy, którzy oszczędzają, by zapewnić sobie i rodzinie bezpieczeństwa - odłożyć środki na „czarną godzinę”, na starość, zostawić spadek dzieciom.

Ekonomiści jako oszczędności określają część dochodów, którą mają do dyspozycji osoby lub gospodarstwa domowe, a która pozostaje po dokonaniu wszystkich wydatków i opłat. Oszczędności są więc odłożoną częścią naszego dochodu. Na to, ile jesteśmy w stanie zaoszczędzić, ma wpływ wiele czynników. Jednym z ważniejszych jest na pewno uzyskiwany dochód. Być może ludziom mającym wyższe dochody jest łatwiej oszczędzać, ale warto pamiętać, że wysokość dochodu nie jest

jedynym czynnikiem decydującym o zamożności. O tym, czy jesteśmy w stanie robić oszczędności, czyli odkładać część naszego dochodu, decyduje umiejętność racjonalnego gospodarowania majątkiem. Warto pamiętać, że im człowiek uboższy i mniej pewne są źródła jego stałych dochodów - tym bardziej powinien kontrolować swoje wydatki, aby móc poczynić chociaż niewielkie oszczędności. Jeśli zdarzy się trudna, nieprzewidziana sytuacja życiowa (choroba, utrata pracy), zgromadzone oszczędności ułatwią przetrwanie ciężkich czasów. Każdy z nas ma też inną skłonność do konsumpcji. Ci, którzy nie potrafią oprzeć się wyprzedazom, łatwiej ulegają reklamom i siłą rzeczy - mniej oszczędzają. Skłonność do konsumpcji zależy od indywidualnych preferencji. Zwykle jest niezależna od tego, ile dana osoba zarabia.

Nadwyżki finansowe można oszczędzać, ale też można je zainwestować. W rzeczywistości oszczędzanie to nie to samo co inwestowanie. Oszczędza się po to, aby sfinansować przyszłe przewidywane lub nieoczekiwane wydatki bez podejmowania nadmiernego ryzyka. Natomiast inwestowanie to pomnażanie majątku i zawsze występuje tu ryzyko (czasem niższe, czasem wyższe), że możemy stracić część zainwestowanych środków (dotyczy to zwłaszcza inwestycji w instrumenty finansowe związane z giełdą papierów wartościowych).

OPIS LEKCJI

Lekcja omawia podstawowe zagadnienia związane z racjonalnym gospodarowaniem i wykorzystaniem posiadanych środków finansowych. W trakcie zajęć uczniowie podejmują decyzje dotyczące wykorzysta-

nia pieniędzy, analizują czynniki wpływające na ich decyzje oraz konsekwencje swoich wyborów. Poznają pojęcia oraz różnicę pomiędzy oszczędzaniem i inwestowaniem, uświadamiają sobie korzyści płynące z oszczędzania.

Cele lekcji :

Uczeń powinien:

- wyjaśniać pojęcia – oszczędzanie, inwestowanie
- planować i decydować o wykorzystaniu posiadanych środków finansowych w przykładowych sytuacjach życia codziennego;
- porównywać konsekwencje płynące z wydawania, oszczędzania i inwestowania pieniędzy;
- wymieniać korzyści wynikające z racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi.

Treści programowe:

Treści programowe:

II etap edukacyjny: klasy IV-VI

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- sprawnie czyta teksty głośno i cicho,
- określa temat i główną myśl tekstu,

Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

Wstępne rozpoznanie. Uczeń:

- konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami
- wyraża swój stosunek do postaci

Materiały pomocnicze:

nr 1 – fragment książki Jean Sempé, René Gościński „Przygody Mikołajka. Joachim ma kłopoty.”

Nasza Księgarnia, Warszawa 1982

nr 2 – schemat drzewka decyzyjnego.

Pojęcia kluczowe:

- decyzje ekonomiczne,
- gospodarowanie,
- oszczędzanie,
- inwestowanie,
- dochody, wydatki.

Metody:

- praca z tekstem,
- drzewko decyzyjne,
- dyskusja.

Czas:

2 godziny lekcyjne.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- 1.** Na początku zajęć przedstaw temat lekcji. Porozmawiaj z uczniami o tym, czy posiadają własne pieniądze, skąd je mają - czy dostają kieszonkowe, otrzymują w prezencie od bliskich? Nie rozmawiaj o konkretnych kwotach, ale o źródłach dochodów.
- 2.** Przeczytaj sam lub poproś ochotników o odczytanie fragmentu książki Jean Sempe, Rene Gościnnny „Przygody Mikołajka. Joachim ma kłopoty” (**materiał pomocniczy nr 1**) opisującego jedną z przygód Mikołajka.
- 3.** Porozmawiaj z uczniami o sytuacji przedstawionej w przeczytanym fragmencie utworu literackiego. Zapytaj uczniów: Skąd Mikołajek miał pieniądze (jakie były źródła jego dochodów)? Jak Mikołajek wykorzystał otrzymane pieniądze (rodzaje wydatków)? Jakie propozycje zagospodarowania pieniędzy (zasobów) mieli koledzy Mikołajka? Jak zakup Mikołajka ocenili jego rodzice? Dlaczego? Co uczniowie sądzą o zakupie Mikołajka?
- 4.** Odwołując się do opisanego historii Mikołajka, porozmawiaj z uczniami o ich doświadczeniach związanych z gospodarowaniem pieniędzmi. Zapytaj co robią z posiadanymi środkami finansowymi, na jakie cele najchętniej i najczęściej wydają swoje pieniądze. Zwracaj uwagę czy wśród wypowiedzi uczniów pojawią się pojęcia: oszczędzanie, inwestowanie, pożyczanie. Podsumowując wypowiedzi uczniów, wyjaśnij, że każdy z nas codziennie podejmuje różnego rodzaju decyzje np. co zrobić w wolnym czasie, na co przeznaczyć kieszonkowe, co kupić, by być najbardziej zadowolonym. Ważne, aby podejmowane decyzje, zwłaszcza dotyczące tego, jak wykorzystać posiadane zasoby, były przemyślane i przynosiły nam korzyść, radość, satysfakcję.
- 5.** Zaproponuj uczniom, aby każdy wyobraził sobie, iż podobnie jak Mikołajek za bardzo dobrą ocenę z ortografii dostali od taty 100 zł. Zadaniem każdego ucznia będzie wskazanie możliwości zagospodarowania posiadanych środków.
- 6.** Każdemu uczniowi daj schemat drzewka decyzyjnego (**materiał pomocniczy nr 2**) i wyjaśnij zasady pracy. Wy tłumacz, że wypełnianie schematu zaczyna się od dołu tzn. wpisania problemu wymagającego rozwiązania - co zrobić z kwotą 100 zł? Następnie uczniowie powinni wpisać w koronie drzewa te cele, wartości i priorytety, które są najistotniejsze z ich punktu widzenia (np. własny interes, przyjemności, wygoda, bycie bogatym, dzielenie się z innymi itp.). Kolejnym etapem pracy jest wyszukanie możliwych rozwiązań problemu wymagającego rozwiązania i wybór trzech najrozsądniejszych, najlepszych możliwości. Powinni je wpisać w schemat. Następnie uczniowie analizują skutki (pozytywne i negatywne) zaproponowanych rozwiązań, czyli poszukują argumentów za i przeciw dla każdego rozwiązania. Wady i zalety uczniowie również powinni wpisać w schemat drzewka. Po ponownym rozważeniu wszystkich możliwych rozwiązań grupy każdy podejmuje ostateczną decyzję, mając na uwadze określone wcześniej cele i wartości.

7. Daj uczniom 10-15 minut na wykonanie ćwiczenia, a następnie poproś ochotników o przedstawienie rozwiązań. Skomentuj efekty pracy uczniów. Zapytaj co wpływało na podejmowane decyzje, co było dla najważniejsze? Podsumowując podkreśl, że podejmując decyzje ekonomiczne warto rozważyć kilka możliwości wyboru oraz co tak naprawdę jest dla nas najważniejsze? Wyjaśnij, że przy zakupie towarów dla jednych ważna jest znana marka, dla innych cena, jeszcze dla innych moda, jakość, wygoda, przydatność czy może chęć posiadania tego co koledzy lub po prostu uległość reklamie (odwołując się do przeczytanego fragmentu literackiego zapytaj, co skłoniło bohatera historii do kupna latarki?). Dla tych, którzy zdecydowali się na oszczędzanie, być może ważne jest, że będą mogli dokonać znacznie większych (bardziej kosztownych) zakupów za jakiś czas albo wydać swoje pieniądze mądrzej - na przykład zamiast na rozrywki - na kupno roweru. Różni ludzie kierują się różnymi motywami.

8. Odwołując się do wypowiedzi uczniów, zwróć uwagę czy wśród podanych propozycji pojawiły się związane z oszczędzaniem lub inwestowaniem. Wspólnie z uczniami zdefiniuj i wyjaśnij te pojęcia, wytłumacz różnicę pomiędzy nimi. Zaznacz, że w rzeczywistości oszczędzanie to nie to samo co inwestowanie. Oszczędzanie to ta część dochodów, która pozostaje po dokonaniu wszystkich bieżących opłat oraz zakupów towarów i usług. Oszczędności są więc odłożoną częścią dochodu. Oszczędzanie polega na ograniczeniu bieżących wydatków po to, żeby później móc wydać więcej. Oszczędza się po to, aby sfinansować przyszłe przewidywane lub nieoczekiwane wydatki bez podejmowania nadmiernego ryzyka. Natomiast inwestowanie to pomnażanie majątku przy wykorzystaniu różnych instrumentów finansowych, w którego trakcie podejmujemy i akceptujemy wyższy poziom ryzyka. Podaj przykłady oszczędzania (np. skarbonka, lokata bankowa) i inwestowania (gra na giełdzie, kupno nieruchomości).

9. Zapytaj uczniów, jakie słowa kojarzą im się z terminem oszczędzanie? Zwróć uwagę, czy są to skojarzenia pozytywne, czy też raczej negatywne. Porozmawiaj o tym z uczniami.

10. Kończąc zajęcia, poproś uczniów, aby pracując w 3-4osobowych zespołach ułożyli jak najwięcej wyrazów z liter znajdujących się w słowie „oszczędzanie” np. osa, danie, deszcz itp. Po wykonaniu ćwiczenia poproś przedstawiciela jednej grupy o odczytywanie ułożonych słów, a pozostałe grupy o ewentualne uzupełnianie. Grupie, która ułożyła największą liczbę nowych słów, należą się brawa.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Instrukcja do zadania „PRZYGODY MIKOŁAJKA. JOACHIM MA KŁOPOTY”

Ponieważ zostałem siódmy z ortografii, tata dał mi pieniądze, żebym kupił sobie, co będę chciał, i po szkole wszystkie chłopaki poszły ze mną do sklepu, gdzie kupiłem latarkę, bo to było to, czego chciałem.

To była śliczna kieszonkowa latarka, którą oglądałem na wystawie za każdym razem, jak przechodziłem przed sklepem w drodze do szkoły, i teraz okropnie się cieszyłem, że ją mam.

- Po co ci latarka? - zapytał mnie Alcest.

- No - odpowiedziałem - na przykład po to, żeby bawić się w detektywa. Detektyw ma zawsze latarkę, żeby szukać śladów bandytów.

- Aha - powiedział Alcest. - Za to ja, gdyby tata dał mi tyle forsy, wolałbym sobie kupić jakieś ciastko, bo latarki się zużywają, a ciastka są pyszne.

Chłopcy się roześmieli i powiedzieli Alcestowi, że jest głupi i że ja dobrze zrobiłem, kupując latarkę. [...] W domu pokazałem latarkę mamie, która powiedziała:

- O! Co za dziwny pomysł? Ale przynajmniej nie będziesz nam hałasować nad uchem. A teraz idź odrabiać lekcje.

Poszedłem na górę do swojego pokoju, zamknąłem okiennice, żeby było ciemno, i zacząłem się bawić, kierując krążek światła, gdzie tylko się dało: na ściany, na sufit, pod meble i pod łóżko, gdzie, przy samej ścianie, znalazłem kulkę, której szukałem już od dawna i której bym nigdy nie znalazł, gdybym nie miał mojej ślicznej kieszonkowej latarki.

[...] A potem przyszedł tata, pobiegłem go pocałować i pokazałem mu moją śliczną latarkę, a on powiedział, że to dziwny pomysł, ale przynajmniej nie będę nikomu hałasował nad uchem. A potem usiadł w salonie, żeby poczytać gazetę.

- Mogę zgasić światło? - zapytałem.

- Zgasić światło? - powiedział tata. - Czyś ty oszalał, Mikołaj?

- Chciałbym pobawić się latarką - wyjaśniłem.

- Nie mam mowy – powiedział tata. – Zresztą nie mogę czytać gazety po ciemku, wyobraź sobie.
- Właśnie, ze tak – powiedziałem. – Poświecę ci latarkę, zobaczysz jak będzie fajnie!
- Nie Mikołaj – krzyknął tata. – Rozumiesz, co to znaczy: nie? A więc nie! I przestań mi zawracać głowę, miałem dzisiaj męczący dzień.

Wtedy się rozplakałem, powiedziałem, że to niesprawiedliwe, że nie warto być siódmym z ortografii, jeśli potem nie można nawet pobawić się latarką, [...].

- Co się stało twojemu synowi? – spytała mama, która przyszła z kuchni.
- Och nic powiedział tata. – Twój syn, jak mówisz, chce żebym po ciemku czytał gazetę.
- Czyja to wina? – spytała mama. – Miałeś naprawdę dziwny pomysł, żeby kupować mu latarkę.
- Nic mu nie kupowałem!- krzyknął tata. – Sam wydał pieniądze bez zastanowienia. Wcale mu nie mówiłem, żeby kupował jakąś głupią latarkę (...)
- To nie jest głupia latarka!- krzyknąłem.

[...] (Po kolacji) Położyłem się do łóżka i zacząłem czytać książkę przy latarce, a potem przyszła mama i powiedziała:

- Mikołaj, jesteś nieznośny! Zgaś tę latarkę i śpij! Albo nie, daj mi latarkę, oddam ci ją jutro rano.
- Och, nie!... Nie! – krzyknąłem.
- Niech sobie ma tę latarkę! – krzyknął tata. – I niechże w tym domu będzie wreszcie trochę spokoju!

Mama ciężko westchnęła i wyszła z pokoju, a ja schowałem się pod kołdrę z latarką, nie macie pojęcia, jak było fajnie, a potem zasnąłem.

Kiedy mama mnie obudziła, latarka leżała w głębi łóżka; nie działała i nie chciała się zapalić!

- Oczywiście – powiedziała mama. – Bateria się wyczerpała i nie da się jej wymienić. No trudno, idź się umyć.

A kiedy jedliśmy śniadanie, tata powiedział:

- Słuchaj, Mikołaj, przestań się mazać. Niech to będzie dla ciebie nauczką; dałem ci pieniądze, a ty wydałeś je na rzecz, która nie była ci potrzebna i która się zaraz zepsuła. Na przyszły raz będziesz rozsądniejszy.

Źródło: fragment książki Jean Sempé, René Gościński „Przygody Mikołajka. Joachim ma kłopoty.”, Nasza Księgarnia, Warszawa 1982, s. 48-55

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2

Instrukcja do zadania „SCHEMAT DRZEWKA DECYZYJNEGO”

Wyobraź sobie, że za bardzo dobrą ocenę z ortografii dostałeś/aś od taty 100 zł. Rozważ różne możliwości zagospodarowania posiadanych środków. W tej pracy pomoże ci schemat drzewka decyzyjnego, który będziesz wypełniać.

Schemat zacznij uzupełniać od dołu, zapisz problem wymagający rozwiązania – co zrobić z kwotą 100 zł? W górnej części schematu umieść te cele, wartości i priorytety, które są najistotniejsze z Twojego punktu widzenia (np. przyjemności, wygoda, bycie bogatym, dzielenie się z innymi itp.).

Następnie zapisz w schemacie 2-3 możliwe rozwiązania, najlepsze dla Ciebie i zastanów się nad skutkami wybranych rozwiązań. Poszukaj argumentów za i przeciw dla każdego z proponowanych rozwiązań i wpisz je w schemat.

Potem jeszcze raz przyjrzyj się zaletom i wadom twoich rozwiązań i zdecyduj, które z nich jest najtrafniejsze i pomoże Ci osiągnąć postawione na początku cele. Podejmij ostateczną decyzję. Zapisz to rozwiązanie i ponownie oceń, czy jest ono rzeczywiście najlepsze.

Na wykonanie ćwiczenia masz 15 minut.

Schemat drzewka decyzyjnego

CELE I WARTOŚCI

POZYTYWNE		SKUTKI		POZYTYWNE
NEGATYWNE		NEGATYWNE		NEGATYWNE

MOŻLIWE ROZWIĄZANIA

SYTUACJA WYMAGAJĄCA PODJĘCIA DECYZJI

